

СОЦИЈАЛИЗАМ КАО БОГАТО ДРУШТВО

Криза која траје већ неколико година има изгледа да буде окончана само у случају да друштво и његове прогресивне снаге, у првом реду Савез комуниста, имају позитиван програм за излазак из ње. А тај програм вреди само ако обухвата оне економске, политичке и културне потезе који нас изводе из кризе, али и оне који омогућују наш бржи и успешнији даљи развој.

Делови тих политичких и културних потеза садржани су у нашеј теорији, у документима Савеза комуниста и у нашој пракси и сада је у току њихова синтеза и, разуме се, што бржа реализација. Прве промене и свакако најважније теку у сфери материјалног живота и економских односа. Промене у тој области треба да омогуће побољшање стандарда, заустављање инфлације, брже запошљавање. Опредељење за тржиште, за економске законитости као оквир у којем ови циљеви треба да се достигну није уступак никаквој капиталистичкој производњи, није напуштање социјалистичког и самоуправног курса. Напротив, то је услов да друштвена својина над средствима за производњу опстане и афирмише се као оптимални облик својине.

У окружењу робне производње и одговарајућег тржишта, ми морамо да се појавимо као робни произвођачи, уколико не желимо да будемо изоловани, искључени из свог окружења и савременог света. Наше укључивање у светско тржиште и светску привреду принудиће нас, по природи ствари, на бржи економски развој, што у крајњој линији подразумева бољи живот за сваког појединца.

Управо је то начин и да се социјализам изрази као друштво које нужно није сиромашно, већ напротив као друштво које може да буде и богато. Социјализам као друштво, у коме људи живе сиромашно и одричу се у интересу будућности, није само тужна

садашњост за оне који у њој живе већ и најуспешнија пропаганда против социјализма коју он сам лансира. Мала је утеша људима што управљају средствима и резултатима свог рада ако су средства неразвијена, услови тешки, а резултати скромни. Социјализам упркос друштвене својине над средствима за производњу, уколико су та средства неразвијена и без перспективе за бржи и значајнији развој неће бити привлачан за људе, нема историјску шансу. Зато ћемо ми урадити много и за себе као појединце и за друштво али и за идеју социјализма ако будемо показали да друштвена својина над средствима за производњу није неспорива са робном производњом и тржиштем.

Циљ економских промена које желимо јесте да радни људи управљају друштвом, али не скромним и сиромашним, већ богатим.

Друга област великих промена захвата политички систем. У његовим оквирима, треба да се успостави нарушено јединство Југославије као домовине, чијим се потенцијалним осамостаљеним државама и наша деца ругају. Захваљујући циркулацији робе и информација она се срећом и оправдано осећају становницима света, упркос свим нашим настојањима да их третирамо као припаднике ужих региона, покрајина итд. А да не говоримо о томе да је чак и организација удруженог рада постала ниво опредељења и критеријум диференцирања, као да смо у том погледу стали на оној тачки феудализма на којој смо били пре него што су нас поробили Турци. Нема области наше друштвене стварности којој је последњих неколико година посвећено више трибина, округлих столова, тематских бројева часописа и саветовања као што је политички систем. А ипак промене теку споро. Ако организујемо политички систем тако да он онемогућује експлоатацију рада, потцењивање народа и понижење човека, онда је он прогресиван.

И обрнуто, ако неко може да живи од туђег рада а други опет не могу ни од свог, ако су економски или културни интереси неког народа угрожени на рачун другог, и ако људи тешко долазе до посла, стана, знања, информација, лекара, онда тај систем није ни довољно социјалистички ни самоуправни, кратко речено није добар, без обзира на то какво име носи.

У области свести ми се морамо кроз систем образовања, васпитања и информисања изборити за онај систем вредности који опредељује пре свега младу генерацију за социјалистичко самоуправљање, али и за такав систем образовања, васпитања и информисања који младу генерацију чини не само определјеном за социјалистичку

јализам већ и способном да тај социјализам гради, развија и приближава идеалима економске и политичке и личне слободе као законитој будућности човечанства.

У том циљу у области стручног образовања ми морамо учинити материјалне и организационе кораке који ће наше стручњаке и нашу интелигенцију приближити развијеном свету и наступајућем веку. У области друштвеног образовања и васпитања треба обезбедити услове да млади људи добију целовит поглед на свет као и да са тог аспекта разумеју савремено друштво и југословенску стварност.

У том циљу млади људи треба да буду упознати са свим научним и културним тековинама свог доба, усвајајући и даље развијајући оно што је прогресивно и научно, без обзира на то с које стране света долази. Као авангарда радничке класе, Савез комуниста мора бити носилац свести о потреби образовања и васпитања које ће бити у функцији освајања економске и политичке власти радничке класе. Истина, у том погледу треба имати у виду класну физиономију радничке класе. Образовање и васпитање треба да буду у функцији чињенице да освајајући власт — како економску тако и политичку, радничка класа има за циљ да је се у будућности реши, преношењем на све људе и укидајући себе као класу и класно друштво уопште и заувек. Ниједна класа којој је стало до њених интереса није пропустила да их оствари и помоћу образовања и васпитања, поготово то не треба да чини класа чији класни интереси први пут у историји људског друштва изражавају интересе већине, с тенденцијом да у будућности изражавају интересе свих људи и друштва као целине. Зато наш систем друштвеног образовања, а особито васпитања треба да буде у складу са таквим интересима класе и друштва. А ни систем у коме је на власти радничка класа не градимо у потаји, не протурамо га са стране. Не видим, према томе, разлог зашто бисмо се устезали да младу генерацију образујемо и васпитавамо за развој тог система.

Ова опредељења, у вези с економским, политичким и другим односима и појавама садржана су у Програму Савеза комуниста и у резолуцијама последњих конгреса. То није спорно. Присутна су у свести многих људи као и у свести младе генерације. Да не наглашавам посебно да се највећи број комуниста тако изјаснио у свим приликама које је зато имао последњих година. А ипак се та опредељења и тај, да условно кажем, програм тешко или непotpuno остварује, не само зато што снаге супротстављене Савезу

комуниста пружају отпор. Те снаге су од почетка биле присутне у нашем друштву, па је оно опстајало и развијало се и напредова-ло захваљујући, пре свега, чињеници да је друштво имало јасне циљеве и да је Савез комуниста био јединствен у остваривању тих циљева. Међутим, данас није тако. Зато је, последњих година, доведена у питање способност Савеза комуниста да се за своја опре-дељења и бори. На заједничком задатку налазе се често за тај зада-так различито опредељени људи. Не могу, на пример, допринети развоју тржишта, или братства и јединства подједнако и они који су за и они који су против њих. Савез комуниста мора зато бити јасан у погледу својих опредељења али и у погледу субјективних снага које та опредељења треба да реализују. Јединство Савеза комуниста је, дакле, услов без којег нема ни изласка из кризе, ни развоја, ни социјализма. А до тог јединства долазимо демократским путем.

Јединство успостављено на демократски начин подразумева борбу мишљења и аргумента на основу социјалистичких и самоу-правних опредељења, а не и мишљења и аргумента који би нам под фирмом „демократије“ вратили експлоатацију рада, брато-убилачки рат, бирократску самовољу и понижење човека. Тај кон-цепт демократије угрожава слободу, крије у себи диктатуру, дово-ди у питање све што смо стекли — и социјалистичко и цивилиза-цијско. Диференцијација је, дакле, потребна у функцији јединства на остваривању позитивних и неопходних економских и политич-ких и културних промена. Самим тим, диференцијација је потреб-на и у функцији јединства у борби против догматизма који те про-мене отежава. А када кажем „догматизам“, желим да будем јасан — под њим подразумевам све што је конзервативно, а жилаво присутно у материјалној производњи, у политичким односима, у области свести. Догматизам је вечно присутна тежња за оном административном фазом социјализма из које видимо, да почињу да излазе и они који су у неопходност њеног дугог века највише веровали. Али, догматизам је и фетишизовање приватне својине која и у капитализму, под условима снажног економског развоја, уступа своје место другим облицима својине. Догматизам је и ну-дити као политички идеал парламентарну демократију чије лице-мерје на светлост дана износе у овом тренутку многи прогресивни људи на Западу кроз своју политичку активност, али и кроз фил-мове, литературу и публицистику. Према томе, догматизам јесте глорификовање и тврдоглаво уверење да је административни со-цијализам најбоља варијанта у којој се за сада испољава социјали-

зам, а исто тако догматизам јесте глорификовање и тврдоглаво уверење да је грађанско друштво најбоља варијанта у којој се за сада испољава људско друштво уопште.

Осим овог догматског и конзервативног у идеолошкој сфери постоји и један политички, регионални, да не кажем балкански догматизам у схватању политike као сфере у којој се развија борба за личну а не за класну власт. Најпогубније у нашим садашњим условима из арсенала тог оружја у борби за личну позицију јесте нетрпљивост према образованим и паметним људима. Уместо да се у њима види шанса за просперитет друштва, види се често конкуренција у борби за личне позиције и лични утицај. Остварење социјалистичког самоуправљања, као материјално богатог и демократски развијеног система и готово феудалан однос према интелигенцији у неким срединама, тешко да могу ићи заједно. Битка за економски и социјални просперитет не може се добити ако у њеним првим редовима не буду образовани, стручни и паметни људи, па макар они, при томе, угрозили дотадашње позиције неких мање образованих, мање стручних и мање паметних. А што се тиче мање поштених, њихове позиције треба што пре да буду угрожене.

Они који својим способностима и радом не успевају да се изборе за Програм и политику Савеза комуниста настоје да се избере за себе и своју позицију. А у таквом настојању — зна се — добродошла је свачија и свакаква подршка ако ће помоћи утврђивању личне позиције. Па и од оних који су против Савеза комуниста. Због таквог понашања поједињих својих чланова, Савез комуниста — авангарда која треба да се бори за слободу и достојанство рада и човека — све чешће показује склоност да свима угоди, да се ником не замери, а нарочито да никог не изазове против себе. Срећом, тај опортунизам и тај страх нису опортунизам и страх класе и Партије, већ појединаца у њој, који и класи и Партији потурају свој страх за своје позиције.

И најзад, закључујући, хтео бих да нагласим: значајне позитивне промене у свим областима живота, које у наредним годинама треба да се догоде, подразумевају да их могу извести за њих определjeni, дакле, јединствени људи. Они који за те промене не буду били, по природи ствари, у њиховој реализацији неће суделовати. Али, нећemo дозволити ни да их отежавају, јер судбина социјализма и Југославије зависи од јединства Савеза комуниста.